

วารสารอิเล็กทรอนิกส์
ทางการศึกษา

OJED, Vol. 11, No. 4, 2016, pp. 465 - 483

O J E D

An Online Journal
of Education

<http://www.edu.chula.ac.th/ojed>

กระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผานม

เมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

KNOWLEDGE MANAGEMENT PROCESS FOR CULTURAL TOURISM SITE DEVELOPMENT OF PHANOM
COMMUNITY IN LUANG PRABANG DISTRICT,
LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC

นายวังลี เฟ่งไซ*

Vanglee Phengxay

อ.ดร.พรทิพย์ อันทิวโรทัย**

Porntip Andhivarothai, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผานม เมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาเอกสาร และการศึกษาภาคสนามด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก มี 5 กลุ่ม คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง 3 คน กลุ่มผู้นำชุมชน 4 คน กลุ่มเจ้าหน้าที่ชุมชน 2 คน กลุ่มผู้นำแหล่งท่องเที่ยวชุมชน 4 คน และกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรม 7 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกประเภทหมวดหมู่ และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลไปตรวจสอบกับผู้เชี่ยวชาญ 7 คน ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผานม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การบ่งชี้ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสินค้าที่ระลึก ด้านการตลาด ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวิถีชีวิต/วิถีพุทธ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้จากการปฏิบัติ การฝึกอบรม การไปทัศนศึกษา การอ่านเอกสาร วิทยู โทเทรทัศน์ หอกระจายเสียงในชุมชน 3) การเข้าถึงความรู้ด้วยหลายวิธี ได้แก่ การจัดประชุมและสัมมนา สื่อในชุมชน และแผ่นพับ การปฏิบัติกิจกรรม และการกระจายความรู้จากภาครัฐ/โครงการต่างประเทศ และภาคเอกชน เช่น หนังสือ แผ่นซีดี แผ่นพับ การเข้าร่วมงานแสดงสินค้า 4) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยการเข้าร่วมประชุมประจำปี การปรึกษาหารือในกลุ่ม การเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยชุมชน ภาครัฐและโครงการ การเข้าร่วมงานแสดงสินค้า และทัศนศึกษาหรือดูงาน และ 5) การเรียนรู้ด้วยการนำความรู้ไปปฏิบัติงาน และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

คำสำคัญ: ชุมชน, กระบวนการจัดการความรู้, แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, หลวงพระบาง

* นิสิตมหำบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

E-mail Address: Vanglee224@gmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: anporn1@yahoo.com

ISSN1905-4491

Abstract

This objective research was to suggest the knowledge management process for cultural tourism site development of Phanom community in Luang Prabang District, Lao People's Democratic Republic. It was qualitative research method by documentary study and field research such as observation, in-depth interview. The key informants consisted of official staff 3 persons, community leader 4 persons, community officer 2 persons, community cultural tourism site leader 4 persons and handicraft product groups 7 persons, in total of 20 persons. The data analysis was using by typological analysis and analytic induction. The draft of knowledge management process for cultural tourism site development of Phanom community was monitored by experts. The results revealed that there were 5 steps of KM process for cultural tourism site development as 1) Knowledge Identification from knowledge of tourism site, accessibility, amenities, souvenirs, marketing, administrative management in participation and environment. 2) Knowledge creation and acquisition from working, training, study tour, documents, radio, television and radio broadcasting of community 3) Knowledge access by joining the meetings which holding by community, government sector and projects, joining festivals /handicraft exhibition events and training. 4) Knowledge sharing by joining community's and government's annual meetings, group discussion, and private sectors. 5) Learning from joining activities and applying for cultural tourism site development.

KEYWORDS: COMMUNITY / KNOWLEDGE MANAGEMENT PROCESS / CULTURAL TOURISM SITE / LUANG PRABANG

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าไปสู่กระแสใหม่ของการเปลี่ยนแปลงที่ต้องอาศัยความรู้เป็นหลักและเป็นพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ประเทศลาวก็เป็นหนึ่งในหลายประเทศในโลกที่ต้องเร่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม โดยอาศัยความรู้เป็นพื้นฐาน ด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม แห่งชาติ ครั้งที่ 5 (พ.ศ. 2544-2548) ครั้งที่ 6 (พ.ศ. 2549-2553) และครั้งที่ 7 (พ.ศ. 2554-2558) ซึ่งรัฐบาลลาวได้ให้ความสำคัญในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาประเทศ ก็คือการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ดังจะเห็นได้จากสถิติของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศลาวเพิ่มสูงขึ้นทุกปี (กระทรวงแผนการและการลงทุน, 2554) และแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเช่นกัน เช่น พ.ศ. 2553 ประเทศลาวมีแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด 1,493 แห่ง ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติมี 849 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมี 435 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์มี 209 แห่ง (แผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมแห่งชาติ, 2553)

หลวงพระบางเป็นศูนย์กลางทางด้านสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม โบราณสถาน วัดวาอาราม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิต มาแต่สมัยก่อตั้งประเทศจนถึงปัจจุบัน และเป็นเมืองมรดกโลก ในปี พ.ศ. 2538 โดยองค์การยูเนสโก ซึ่งเมืองหลวงพระบางได้ผ่านเกณฑ์การประเมิน 3 ข้อ จากเกณฑ์ 6 ข้อ ขององค์การยูเนสโก คือ ข้อ 2 เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลยิ่งผลักดันให้เกิดการพัฒนาสืบต่อมาในด้านการออกแบบทางสถาปัตยกรรม

อนุสรณ์สถาน ประติมากรรมและภูมิทัศน์ ตลอดจนการพัฒนาศิลปกรรมและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งหรือบนพื้นที่ใดๆของโลกที่ทรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ข้อ 4 เป็นตัวแบบอันโดดเด่นของสิ่งก่อสร้างอันเป็นตัวแทนของการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรม สังคม ศิลปกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม ในประวัติศาสตร์ของมนุษย์ และข้อ 5 เป็นตัวอย่างอันโดดเด่นทางวัฒนธรรมมนุษย์ ขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งสถาปัตยกรรม วิธีการก่อสร้างและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ใหม่ (ธีระยุทธ์ เฟื่องชัยและคณะ, 2556) ซึ่งเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมของสังคม และเป็นกลไกขับเคลื่อนให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ครั้งที่ 7 (พ.ศ. 2554-2558) ของแขวงหลวงพระบาง โดยวางเป้าหมายเพื่อสร้างหลวงพระบางเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภาคเหนือของประเทศไทย โดยมุ่งเป้าหมายการพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ (สำนักงานปกครอง แขวงหลวงพระบาง, 2553) ซึ่งแผนกแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบางเป็นฝ่ายดำเนินการโดยปฏิบัติตามมาตรฐานการสร้างชุมชนวัฒนธรรม เพื่อให้หลวงพระบางเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งมาตรฐานการสร้างชุมชนวัฒนธรรม คือ 1) ชุมชนต้องมีครอบครัววัฒนธรรม ใน 5 มาตรฐาน ที่คิดเฉลี่ย 70% ขึ้นไป 2) ชุมชนมีกิจกรรมวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง เช่น สโมสร์ ห่อข้าว ระบบโทรโข่ง หน่วยศิลปวรรณคดี 3) ชุมชนมีการอนุรักษ์และส่งเสริมความรักชาติ วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน 4) ชุมชนมีพัฒนาการในด้านต่างๆ เช่น มีพื้นฐานการผลิตและการชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นตามลำดับโดยปฏิบัติตามหลักอนามัย 3 สะอาด (คือ อยู่สะอาด กินสะอาด และนอนสะอาด) มีการรักษาสภาพแวดล้อม 5) ชุมชนต้องมีโครงสร้างการจัดตั้งที่ดี มีกฎระเบียบที่เหมาะสมที่ไม่มีผลกระทบต่อกฎหมายของรัฐบาล (แผนกแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยว แขวงหลวงพระบาง, 2556)

ด้วยเหตุนี้ หลวงพระบางจึงมี 370 ชุมชนวัฒนธรรม และมี 86 ชุมชนที่ได้พัฒนาจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากชุมชนทั้งหมด 779 ชุมชนในทั่วแขวงหลวงพระบาง ซึ่งเป็นชุมชนที่น่าสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศ (แผนกแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยว แขวงหลวงพระบาง, 2556) ชุมชนผานมเป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบผลสำเร็จ และกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการผลิตภัณฑ์สินค้าหัตถกรรม เช่น ผ้าทอ ผ้าฝืน เสื้อผ้า กระเป๋า เครื่องเงิน ไม้แกะสลัก กระดาษสา รวมถึงประเพณี วัฒนธรรม เพราะได้ส่งเสริมความรู้ประสบการณ์การจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมายาวนานไม่น้อยกว่า 15 ปี อย่างไรก็ตามยังมีหลายชุมชนที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาเป็นท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเห็นว่าการจัดการความรู้เป็นการรวบรวมความรู้ที่ต้องการมาจัดเป็นหมวดหมู่เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบที่สามารถค้นหาได้อย่างสะดวก และนำออกมาใช้ได้ทันทีเมื่อต้องการ วิจารณ์ พานิช (2547) ฉะนั้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้บรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จนั้นต้องอาศัยการจัดการความรู้มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา จึงจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนให้บรรลุเป้าหมาย ประสบผลสำเร็จ และช่วยแก้ปัญหาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมทั้งชุมชนที่กำลังดำเนินการจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดย

อาศัยทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนนั้นต้องอาศัยการจัดการความรู้มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา เพราะฉะนั้น จึงต้องมีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งการนำการจัดการความรู้มาเป็นเครื่องมือในการรวบรวม องค์ความรู้ที่มีอยู่ในคนของชุมชนผ่านผู้ที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยวิธีการถอดบทเรียน และดึงความรู้จากประสบการณ์ในกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนผ่านมาเป็นแนวทางให้ชุมชนอื่นๆที่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย อันจะนำมาซึ่งการมีงานทำ สร้างรายได้ให้ชุมชนและเป็นการสืบทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

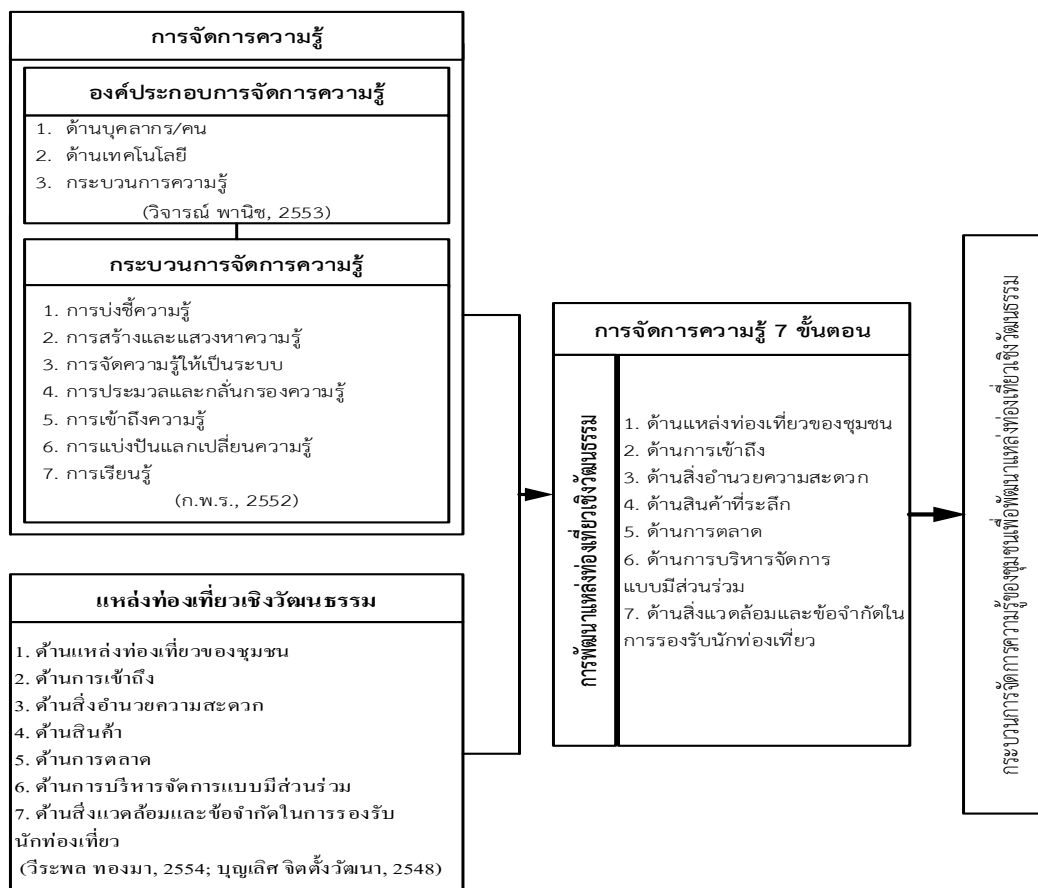
เพื่อนำเสนอกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผานม เมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. การจัดการความรู้ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรกคือ องค์ประกอบการจัดการความรู้ โดยใช้กรอบแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2553) อันประกอบด้วย 1) ด้านบุคลากร/คน 2) ด้านเทคโนโลยี และ 3) กระบวนการความรู้ และส่วนที่สอง คือ กระบวนการจัดการความรู้ โดยใช้กรอบแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552) อันประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างความรู้และแสวงหาความรู้ 3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ 4) การประมวลและการกลั่นกรองความรู้ 5) การเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปัน การแลกเปลี่ยนและจัดเก็บความรู้ และ 7) การเรียนรู้

2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ใช้แนวคิดของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) และวีระพล ทองมา (2554) อันประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน 2) ด้านการเข้าถึง 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 4) ด้านสินค้าที่ระลึก 5) ด้านการตลาด 6) ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และ 7) ด้านสิ่งแวดล้อมและข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว

กรอบแนวคิดในการวิจัยปรากฏในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย มีดังนี้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผานม

2. ศึกษาภาคสนามเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผานม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธี ดังนี้

2.1 สังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น จำหน่ายสินค้าให้นักท่องเที่ยวต่างชาติ ร่วมงานบุญพระเวศ งานบุญสงกรานต์ใหม่

2.2 สัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาปัญหาและกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผานม โดยใช้แบบสัมภาษณ์ 2 ชุด ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมา ผู้ให้ข้อมูลหลัก มี 5 กลุ่ม คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ 3 คน กลุ่มผู้นำชุมชน 4 คน กลุ่มเจ้าหน้าที่ชุมชน 2 คน กลุ่มผู้นำแหล่งท่องเที่ยวชุมชน 4 คน และกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรม 7 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน

3. สันทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 7 คน เพื่อตรวจสอบร่างกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผานม เมืองหลวงพระบาง

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การจำแนกประเภทหมวดหมู่ของข้อมูลและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย จากนั้นนำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาความโดยมีตารางและแผนภาพประกอบ

ผลการวิจัย

พบว่า กระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผานมนั้น มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การเข้าถึงความรู้ 4) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ 5) การเรียนรู้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การบ่งชี้ความรู้

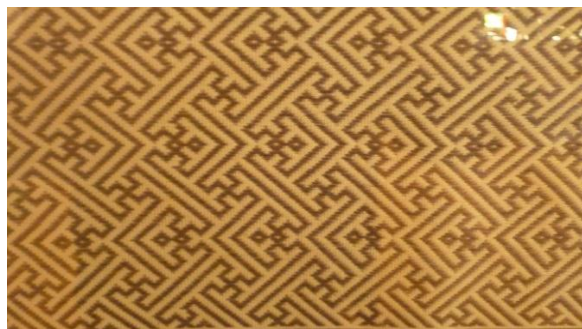
การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผานม พบว่า ชุมชนได้มีการบ่งชี้ความรู้ในด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสินค้าที่ระลึก ด้านการตลาด ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวิถีชีวิต/วิถีพุทธ ดังนี้

1) **ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว** ชุมชนได้มีการบ่งชี้ความรู้ที่เกิดจากคนในชุมชนร่วมกันสร้างและดำเนินกิจกรรมต่างๆ เป็นความรู้ที่สืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน อันประกอบด้วย (1) ความรู้ทางด้านงานศิลปหัตถกรรม ได้แก่ การทอผ้า การผลิตเครื่องเงิน การผลิตไม้แกะสลัก การผลิตกระดาษสา (2) ความรู้ทางศาสนสถาน ได้แก่ วัดป่าโพธิ์และวัดผานม (3) ความรู้ศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ วัฒนธรรม ประเพณีของเผ่าลื้อ

2) **ความรู้ด้านการเข้าถึง** ชุมชนจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเส้นทางการคมนาคมจากชุมชนผานมไปสู่ชุมชนอื่น เช่น จากผานมไปเมืองหลวงพระบาง โดยใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 13 หรือจากชุมชนผานมไปสู่ชุมชนใกล้เคียง ได้แก่ ชุมชนเวียงใหม่และชุมชนแก้งนวล โดยใช้ถนนเชื่อมภายในชุมชน ความรู้เหล่านี้จะปรากฏในแผนที่ แผ่นซีดี หนังสือ ซึ่งแผนกท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบางจัดทำขึ้น

3) **ความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก** ชุมชนมีการบ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน 2 ระดับ คือ 1) ด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน (infrastructure) ได้แก่ เส้นทางคมนาคมภายในชุมชน ระบบไฟฟ้า น้ำดื่ม ห้องน้ำสาธารณะ ลานจอดรถ คลินิกเอกชน หอกระจายเสียงในชุมชน 2) ด้านสาธารณูปโภคขั้นสูง (superstructure) ได้แก่ โรงแรมหรือที่พัก ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าผานม ร้านจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

4) **ความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก** ชุมชนได้มีการบ่งชี้ความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกใน 4 ประเภท คือ (1) ความรู้ด้านผ้าทอ เกี่ยวกับวิธีการทอผ้า การย้อมสี การเก็บดอก การออกแบบลวดลาย เพื่อถวายเป็นของขวัญหลวงพระบางที่สืบทอดมาถึงปัจจุบัน ได้แก่ ผ้าด้อม ผ้าสไบ ผ้าจุดไหม ผ้าเบี่ยงไหมและฝ้าย ผ้าชิ้นไหมและฝ้าย ซึ่งผ้าทอเหล่านี้ประกอบด้วยลายดั้งเดิม ได้แก่ ลายกุญแจ ลายดาว ลายดอกพิกุล ลายเก้ายอด ลายนาด ลายน้ำไหล ลายดอกดาว ลายโคนน้อย และมีการประยุกต์เป็นลวดลายใหม่ (2) ความรู้ด้านเครื่องเงิน ได้แก่ พานโอ (ขัน) แหวน กำไล (3) ความรู้ด้านไม้แกะสลัก ได้แก่ ไม้แกะสลักรูปตัวช้าง ไม้แกะสลักภาพหลวงพระบาง ไม้แกะสลักรูปมังกร (4) ความรู้ด้านผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา ได้แก่ ภาพวาด สมุดบันทึก โคมไฟ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผ้าทอลายดอกดาวและลายกุญแจ เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของหลวงพระบาง

ภาพที่ 2 ผ้าทอลายโคมน้อยและลายนาค เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของหลวงพระบาง

5) **ความรู้ด้านการตลาด** ชุมชนมีความรู้การจำหน่ายสินค้าที่ระลึกสำหรับลูกค้าชาวลาวและชาวต่างประเทศคือ 1) ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ได้แก่ ผ้าผืน เสื้อผ้า ผ้าเป้ยังไหมและฝ้าย ผ้าขึ้นไหมและฝ้าย กระเป๋าย่านา ฯลฯ ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นชาวไทย ชาวจีน ชาวเยอรมัน ชาวฝรั่งเศสและชาวลาว รวมถึงลูกค้ากลุ่มประเทศตะวันตก โดยมีราคาเริ่มจาก 50,000 – 550,000 กีบ (200 - 2,200 บาท) 2) สินค้าที่ทำจากเครื่องเงิน ได้แก่ พาน โอ (ขัน) แหวน กำไล เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดใหญ่ โดยจำหน่ายในราคาประมาณ 7,500,000 – 10,000,000 กีบ (30,000 - 40,000 บาท) ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นชาวไทย ชาวยุโรปและชาวลาว 3) สินค้าที่ผลิตจากไม้แกะสลักและกระดาศา ได้แก่ ไม้แกะสลักภาพหลวงพระบาง ไม้แกะสลักรูปมังกร ภาพวาด สมุดบันทึก โคมไฟ เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปที่เคยจัดส่งไปจำหน่ายยังประเทศจีน ญี่ปุ่น แต่ในปัจจุบันได้จัดจำหน่ายอยู่ในชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงวัตถุโบราณที่เป็นสัญลักษณ์ของหลวงพระบางในอดีตมาแสดงไว้ด้วย ซึ่งสินค้าเหล่านี้มีจำหน่ายอยู่ตามศูนย์รวมเฝ้าเหตุการณ์ผานม ศูนย์แสดงและจำหน่ายสินค้าในชุมชน และนำไปจำหน่ายตามที่ภาษาลาวเรียกว่าตลาดมืด (night market) หน้าหอพิพิธภัณฑสถานหลวงพระบาง รวมทั้งการนำสินค้าไปจำหน่ายและเข้าร่วมงานแสดงสินค้าเหตุการณ์ต่างๆทั้งภายในและภายนอกด้วย

6) **ความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม** ชุมชนมีความรู้ด้านการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมและการปฏิบัติงาน ด้านการรักษาความสงบและความปลอดภัย ด้านการบริหารจัดการสภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน ด้านการบริหารจัดการศูนย์เหตุการณ์ผานมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ด้านศาสนสถาน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งชุมชนได้ร่วมกันรับรู้ปัญหา วางแผนแก้ไขปัญหาด้วยการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบเป็นหน่วยงานในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชน ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ผู้นำศูนย์เหตุการณ์ผานม และผู้นำในหน่วยคุ้มครองของชุมชน ซึ่งมีหน้าที่ใน

การดำเนินการ คือ ผู้นำชุมชนทำหน้าที่รับผิดชอบด้านการขึ้นารวม วางแนวทางการพัฒนา แก้ไขปัญหาและศึกษาอบรมคนในชุมชน ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนทำหน้าที่รับผิดชอบด้านการร่วมมือกับภาครัฐและโครงการต่างประเทศที่ให้การช่วยเหลือชุมชน ด้านวัฒนธรรม ประเพณี และด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ ด้านศาสนสถาน ศูนย์หัตถกรรมผ้าม่านและร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกในชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชนทำหน้าที่รับผิดชอบด้านความสงบและความปลอดภัยในชุมชน ผู้นำศูนย์หัตถกรรมผ้าม่านทำหน้าที่รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการศูนย์หัตถกรรม ได้แก่ การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในศูนย์หัตถกรรม การจัดวางเขตจำหน่ายสินค้าที่ระลึกและเขตแสดงการทอผ้า การบริการน้ำดื่มสำหรับนักท่องเที่ยวในศูนย์ ด้านความสะอาดภายในและนอกศูนย์ ส่วนผู้นำในหน่วยคุ้มครองของชุมชนทำหน้าที่ด้านการคุ้มครองกลุ่มสมาชิกในครัวเรือน ด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ปัญหาขยะ ปัญหาน้ำเสีย และปัญหาความสะอาดในชุมชน

7) **ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม** ชุมชนมีความรู้ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมของชุมชน เช่น การกำจัดปัญหาน้ำเสีย ปัญหาขยะในชุมชน การกำจัดปัญหาขยะตามถนนภายในและภายนอกชุมชนอย่างเป็นระบบ ซึ่งชุมชนได้ทำสัญญาจ้างองค์กรพัฒนาตัวเมืองหลวงพระบางในการเก็บขยะในชุมชน ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการรองรับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และนอกจากนั้นชุมชนได้มีการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมภายนอกด้วยการร่วมกันปลูกต้นไม้ให้เป็นป่า และห้ามมีการทำลายป่าที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน

8) **ความรู้ด้านวิถีชีวิต/วิถีพุทธ** เป็นความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมหรือขนบธรรมเนียมประเพณีในรอบปีของชนเผ่าลื้อที่นับถือศาสนาพุทธได้สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน เช่น ประเพณีสงกรานต์ งานบุญพระเวส งานเข้าพรรษา-ออกพรรษา

ส่วนกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการบ่งชี้ความรู้ ดังนี้

1.1 การดำเนินการที่ก่อให้เกิดความรู้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ประกอบด้วยองค์กรที่สำคัญจากภาครัฐและชุมชน เช่น แผนกอุตสาหกรรมและการค้า แผนกท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง สมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง ผู้นำชุมชน ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชน ผู้นำศูนย์หัตถกรรมในชุมชน และกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรม ซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินการ ดังนี้

1) ผู้อำนวยการความสะดวกและทำหน้าที่ประสานงานในการจัดการความรู้ ได้แก่ แผนกอุตสาหกรรมและการค้า แผนกท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง สมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง ผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นบุคคลหรือองค์กรที่มีศักยภาพทั้งภายในและภายนอกชุมชนในการสนับสนุน และเป็นผู้เปิดโอกาสให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น ให้ความรู้ด้านการผลิตเป็นสินค้า แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม กฎหมายว่าด้วยการท่องเที่ยว กฎหมายว่าด้วยมรดกแห่งชาติ และกฎหมายว่าด้วยหัตถกรรม การสร้างชุมชนวัฒนธรรม การช่วยเหลือด้านงบประมาณและสถานที่ในการดำเนินกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้

2) ผู้เอื้อการจัดการความรู้ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และเจ้าหน้าที่ชุมชน ซึ่งมีหน้าที่กำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ให้กลุ่มผู้ดำเนินการจัดการความรู้ให้บรรลุตามเป้าหมาย

1.2 การระบุถึงความรู้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึก ด้านการตลาด ด้านการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านบริหารจัดการ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม ประเพณี

1.3 การให้ความเห็นและจัดลำดับความสำคัญของความรู้ว่าความรู้อะไรที่จำเป็นต้องรู้ และนำมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ 1) ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านการเข้าถึง 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 4) ด้านสินค้าที่ระลึก 5) ด้านการตลาด 6) ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม 7) ด้านสิ่งแวดล้อม และ 8) ความรู้ด้านวิถีชีวิต/วิถีพุทธ

1.4 การบ่งชี้แหล่งความรู้ที่ต้องแสวงหา พบว่า ชุมชนได้มีการบ่งชี้ความรู้จาก 2 แหล่ง คือ 1) แหล่งความรู้ภายในชุมชน ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการชุมชน เอกสารการแก้ไขความยากจนและการผลิตเป็นสินค้า และเอกสารการสร้างบ้านพัฒนา 2) แหล่งความรู้ภายนอก ได้แก่ นักวิชาการจากแผนกอุตสาหกรรมและการค้า แผนกท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง นักวิชาการสถาบันการศึกษานอกระบบ นักวิชาการจากสมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง อาจารย์จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย และแหล่งความรู้ต่างประเทศ เช่น จังหวัดขอนแก่น จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดเชียงใหม่ประเทศไทย จังหวัดเสียมราฐ ประเทศกัมพูชา นครโฮจิมินห์ ไช่ก๊วน ประเทศเวียดนาม

2. การสร้างและแสวงหาความรู้

เป็นกระบวนการดึงความรู้จากแหล่งต่างๆ จากผู้รู้และประสบการณ์ในชุมชน และจากภาครัฐหรือโครงการที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นแหล่งความรู้ที่มีอยู่ภายในและภายนอกชุมชนที่เป็นความรู้โดยนัย เช่น ความรู้ในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ความรู้ด้านภูมิปัญญาการผลิตหัตถกรรม และความรู้ที่ปรากฏ โดยมีการจัดเก็บรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ โดยมีขั้นตอนการสร้างและแสวงหาความรู้ เช่น 1) การสร้างความรู้จากการดำเนินกิจกรรมโดยผ่านการปฏิบัติและการอบรม ได้แก่ การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ การผลิตการทอผ้า เครื่องเงิน กระดาษสา และไม้แกะสลัก งานศิลปวัฒนธรรม บุญสงกรานต์ บุญพระเวส 2) การแสวงหาความรู้โดยการเข้าร่วมประชุมที่จัดขึ้นโดยชุมชนและภาครัฐ ได้แก่ รายงานการประชุม เอกสารการแก้ไขความทุกข์ยากจนและการผลิตเป็นสินค้า เอกสารการสร้างชุมชนพัฒนา ชุมชนแบบอย่าง ชุมชนวัฒนธรรม แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมายว่าด้วยการท่องเที่ยว พ.ศ. 2548 กฎหมายว่าด้วยมรดกแห่งชาติ พ.ศ. 2548 และกฎหมายว่าด้วยหัตถกรรม พ.ศ. 2551 และการเข้าร่วมงานแสดงศิลปวัฒนธรรม งานหัตถกรรม และงานเทศกาลประจำปีของแขวงหลวงพระบาง 3) การแสวงหาความรู้จากผู้มีประสบการณ์หรือผู้รู้ในชุมชนเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำศาสนา และกลุ่มผู้ดำเนินการผลิตสินค้าหัตถกรรม 4) การแสวงหาความรู้โดยการเชิญเชี่ยวชาญหรือนักวิชาการมาให้ความรู้ ได้แก่ นักวิชาการจากสถานศึกษาในระบบ นักวิชาการจากแผนกอุตสาหกรรมและการค้า อาจารย์จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย และนักวิชาการจากโครงการ MoIC-UN Cluster (ITC) ร่วมกับสมาคมหัตถกรรมหลวงพระบางหรือ LPHA (Luang Prabang Handicraft Association) ให้ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึง ด้านการผลิตสินค้าหัตถกรรม ด้านการตลาด ด้านการบริหาร

จัดการ และด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งด้านการสร้างความเป็นผู้นำในแหล่งท่องเที่ยว โดยการสนับสนุนจาก ภาครัฐและโครงการต่างประเทศ และ5) การแสวงหาความรู้จากการไปทัศนศึกษา/ดูงานนอกสถานที่ เช่น ประเทศเวียดนาม ประเทศไทย และประเทศกัมพูชา ภายใต้โครงการทุนมูลนิธิ Hanns Seided จากประเทศ เยอรมัน และโครงการ MoIC-UN Cluster (ITC) โดยทุนการช่วยเหลือจากรัฐบาลสวิตเซอร์แลนด์

3. การเข้าถึงความรู้

เป็นกระบวนการกระจายความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งชุมชนได้กระจายความรู้ ภายในและภายนอกชุมชน ดังนี้ 1) การจัดประชุมและสัมมนาเป็นครั้งคราวและเป็นประจำทุกปีเพื่อเผยแพร่ ความรู้การดำเนินกิจกรรม การแก้ไขปัญหาของชุมชน การกำหนดแนวทางและแผนงานของชุมชน 2) การ กระจายความรู้ด้วยสื่อในชุมชน ได้แก่ หอกระจายเสียงตามสาย หอข่าวสารการดำเนินกิจกรรม และกระจาย ความรู้ด้วยแผ่นพับเป็นภาษาลาวเกี่ยวกับชนเผ่าลื้อและประเภทผ้าทอ เช่น ผ้าตุ้ม ผ้าสะไบ ผ้าเปียง ฯลฯ 3) การกระจายความรู้จากภาครัฐด้วยวิธีการต่างๆ เช่น หนังสือ แผ่นซีดีและแผ่นพับเป็นภาษาอังกฤษที่ ประกอบด้วยการทอผ้า ผ้าทอ เครื่องเงิน ไม้แกะสลัก กระดาษสา 4) การกระจายความรู้โดยโครงการ ต่างประเทศ นำสินค้าผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเข้าร่วมงานแสดงสินค้าต่างประเทศ เช่น กัมพูชา ไทย จีน เวียดนาม ด้วยการช่วยเหลือจากมูลนิธิ Hanns Seided ประเทศเยอรมัน และโครงการ MoIC-UN Cluster (ITC) และ5) การกระจายความรู้โดยภาคเอกชน เช่น บริษัทท่องเที่ยวภาครัฐและเอกชนเอาชุมชนเข้าในโปรแกรมท่องเที่ยว

4. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้

การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน พบว่าชุมชนได้แบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้ภายในและภายนอกชุมชน ดังนี้ 1) การเข้าร่วมการจัดประชุมประจำปีของชุมชน เช่น การ สรุปผลการปฏิบัติงานประจำปี การกำหนดแผนพัฒนาของชุมชน 2) การปรึกษาหารือในกลุ่ม/การอบรม ซึ่ง เป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ของผู้นำชุมชน คณะรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว และกลุ่มผลิตสินค้า หัตถกรรม เช่น ด้านแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สินค้าที่ระลึก การตลาด และ สิ่งแวดล้อม 3) การเข้าร่วมกิจกรรมและการอบรมด้านสินค้าที่ระลึกโดยชุมชน เช่น กิจกรรมบุญปีใหม่ บุญ พระเวส การอนามัยรวม และการอบรมการผลิตสินค้าที่ระลึก ได้แก่ การทอผ้าและการย้อมสี ซึ่งชุมชนได้ แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกด้วย 2 ช่องทาง คือ (1) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ที่จัดโดย ชุมชน เช่น ในปี 2540 จัดการอบรมการทอผ้า การเก็บดอก เก็บลาย ให้กลุ่มสตรีผานม ปี 2543 จัดฝึกอบรม การย้อมสีธรรมชาติ ให้กลุ่มสตรีทอผ้า (2) กลุ่มสตรีผานมส่วนมากได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการทอผ้า จากผู้มีประสบการณ์หรือสืบทอดจากรุ่นแม่โดยผ่านการปฏิบัติ ในช่วงปี 2518 สตรีผานมที่สามารถทอผ้ามี 12 คน ได้เพิ่มขึ้นเป็น 17, 25, 65 คน ตามลำดับ ซึ่งในปัจจุบันได้เพิ่มขึ้นถึง 203 ครอบครัว 4) การเข้าร่วม กิจกรรมและการอบรมที่จัดขึ้นโดยภาครัฐหรือโครงการ ซึ่งเป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการทอผ้า การย้อมสี การตลาด การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ปี 2528 จัดอบรมการทอผ้า การย้อมสีธรรมชาติ และสีเคมี ให้กลุ่มสตรีผานมโดยโครงการศึกษานอกกระบบ ปี 2549 จัดฝึกอบรมการทอผ้ามัดหมี่ ด้าน การตลาดและการบริหารจัดการในศูนย์หัตถกรรม โดยเชิญอาจารย์จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย

จัดโดยทุนมูลนิธิ Hanns Seided ประเทศเยอรมัน ในปี 2554 จัดฝึกอบรมผู้บริหารศูนย์หัตถกรรมผานม จำนวน 5 คน เรื่องการปรับปรุงองค์การจัดตั้งของศูนย์ผานม การคิดต้นทุนและราคา (costing and pricing) ปี 2556 จัดอบรมทักษะด้านการค้า การส่งสินค้า การตลาด ปี 2557 จัดอบรมการสอนภาษาอังกฤษขั้น พื้นฐานให้กลุ่มสตรีผานมและฝึกอบรมการสร้างความเป็นผู้นำในการบริหารศูนย์หัตถกรรมผานม ซึ่งนำโดย LPHA ภายใต้โครงการ MoIC-UN Cluster (ITC) 5) การไปทัศนศึกษาดูงานและเข้าร่วมงานแสดงสินค้า หัตถกรรมทั้งภายในและต่างประเทศ เป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านภูมิปัญญา และประสบการณ์ด้าน การผลิตสินค้าหัตถกรรม การตลาด การบริหารจัดการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ปี 2555 นำสินค้า หัตถกรรมเข้าร่วมงาน Luang Prabang Handicraft Festival จัดโดยแขวงหลวงพระบาง ปี 2556 จัดอบรม ทักษะด้านการค้าและการส่งออกสินค้า และไปวางแสดงสินค้าหัตถกรรมที่นครหลวงโฮจิมินห์ ประเทศ เวียดนาม ปี 2557 ได้ร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมจีน-อาเซียนที่ประเทศจีน และปี 2558 ไปทัศนศึกษาที่ ประเทศเวียดนาม นำโดย LPHA ภายใต้ โครงการ MoIC-UN Cluster (ITC)

5. การเรียนรู้

เป็นการนำความรู้จากการปฏิบัติกิจกรรม การดำเนินงานไปพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มี ประสิทธิภาพสูงขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาด้านต่างๆในแหล่งท่องเที่ยวได้ดีขึ้น และคนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น สรุป ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การดำเนินกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สิ่งที่ได้เรียนรู้	สิ่งที่ได้รับการพัฒนา
ภายใน	1. เข้าร่วมการประชุม/ศึกษา อบรมที่จัดขึ้นโดยชุมชน ประจำปี	1.1 การแก้ไขความยากจน และ การผลิตเป็นสินค้า ทางด้านการสร้างบ้านพัฒนา	1.1 ชุมชนได้มีการพัฒนาด้านการผลิตเป็น สินค้า และเป็นชุมชนแบบอย่าง เช่น พ.ศ. 2543 เป็นชุมชนวัฒนธรรม พ.ศ. 2545 เป็นชุมชนแบบอย่างด้านสาธารณสุข และ พ.ศ. 2553 เป็นชุมชน 3 สะอาด
	2. พ.ศ. 2540 จัดการอบรม การทอผ้าให้แก่กลุ่มสตรี ผานม โดยผู้นำชุมชน	2.1 การทอผ้า การเก็บดอก เก็บลาย การจกดอก	2.1 ชุมชนมีการพัฒนาความรู้ด้านการทอ ผ้าลายกนก ลายดอกพิกุล ลายเก้ายอด ลายนาถ ลายน้ำไหล ลายดอกดาว ลายโคม น้อยดีขึ้น และมีการประยุกต์จากลวดลาย ดั้งเดิมและผสมผสานลวดลายใหม่เข้าไป
	3. พ.ศ. 2543 จัดการอบรม การย้อมสีให้กลุ่มสตรีทอผ้า โดยการนำชุมชน	3.1 การย้อมสีธรรมชาติ	3.1 ชุมชนได้พัฒนาด้านการย้อมสี ขึ้น พื้นฐาน คือ (1) ในเชิงปริมาณ กลุ่มสตรีที่ ทอผ้าเพิ่มขึ้น 200 กว่าคนเกิดความรู้ด้าน การย้อมสีธรรมชาติ (2) ในเชิงคุณภาพการ ย้อมสีเคมีลดลง
ภายนอก	1. พ.ศ. 2548 กลุ่มผู้นำใน	1.1 วิธีการทอผ้ามัดหมี่ และ	1.1 ชุมชนมีความรู้ด้านการทอผ้ามัดหมี่

	ศูนย์หัตถกรรมไปทัศนศึกษาที่ประเทศไทย โดยทุนมูลนิธิ Hanns Seided ประเทศเยอรมัน 2. พ.ศ. 2549 ฝึกอบรมกลุ่มทอผ้าผานมด้านการทอผ้ามัดหมี่และการบริหารจัดการโดยเชิญอาจารย์จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย ภายใต้ทุนมูลนิธิ Hanns Seided ที่ประเทศเยอรมัน 3. พ.ศ. 2554 ฝึกอบรมให้ผู้บริหารศูนย์หัตถกรรมของชุมชนผานม จำนวน 5 คน ภายใต้โครงการ MoIC-UNCluster (ITC) 4. พ.ศ. 2555 ไปศึกษาตราสินค้าหัตถกรรม ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่จังหวัดเสียมราฐ ประเทศกัมพูชาโดยโครงการ	การย้อมสี 2.1 การทอผ้ามัดหมี่ การตลาด การบริหารจัดการในศูนย์หัตถกรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน 3.1 การปรับปรุงองค์การ จัดตั้งศูนย์หัตถกรรมผานม การคิดต้นทุนและราคา (costing and pricing) 4.1 เครื่องหมายตราสินค้า หัตถกรรม และการผลิตภัณฑ์ หัตถกรรม งานแกะสลักไม้ สินค้าประดับเรือน การขาย	และมีการพัฒนาการย้อมสีระดับสูงโดยใช้เครื่องมือที่ทันสมัยขึ้นในการย้อมสีธรรมชาติ 2.1 ชุมชนมีความเชี่ยวชาญทอผ้ามัดหมี่เพิ่มขึ้นสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวในต่างประเทศเพื่อเพิ่มรายได้แก่ชุมชน 2.2 ชุมชนมีการพัฒนาด้านการจัดแบ่งเขตจำหน่ายสินค้า เขตวางแสดงสินค้า เขตต้อนรับแขก 2.3 ชุมชนเกิดการพัฒนาด้านการกำหนดราคาสินค้า ความเป็นระเบียบในการค้าขาย การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบการนำศูนย์ และแบ่งหน่วยคุ้มครอง 3.1 ชุมชนมีการพัฒนาการปรับปรุง และการแบ่งหน้าที่ในการดำเนินงานของผู้นำศูนย์ 5 คน การแบ่งหน้าที่ให้ 8 หน่วย คุ้มครอง การจัดวางราคาสินค้าหัตถกรรม การคิดต้นทุน และค่าแรงงานต่อการผลิต 4.1 สร้างความเชื่อมั่นให้นักท่องเที่ยวในการซื้อสินค้าหัตถกรรมจากหลวงพระบางพระบาง เช่น ผ้าทอต่างๆ ช่วยให้ขายสินค้าได้ดีขึ้น ช่วยในการให้ข้อมูลให้แก่
--	---	--	---

ตารางที่ 1 (ต่อ) การดำเนินกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้

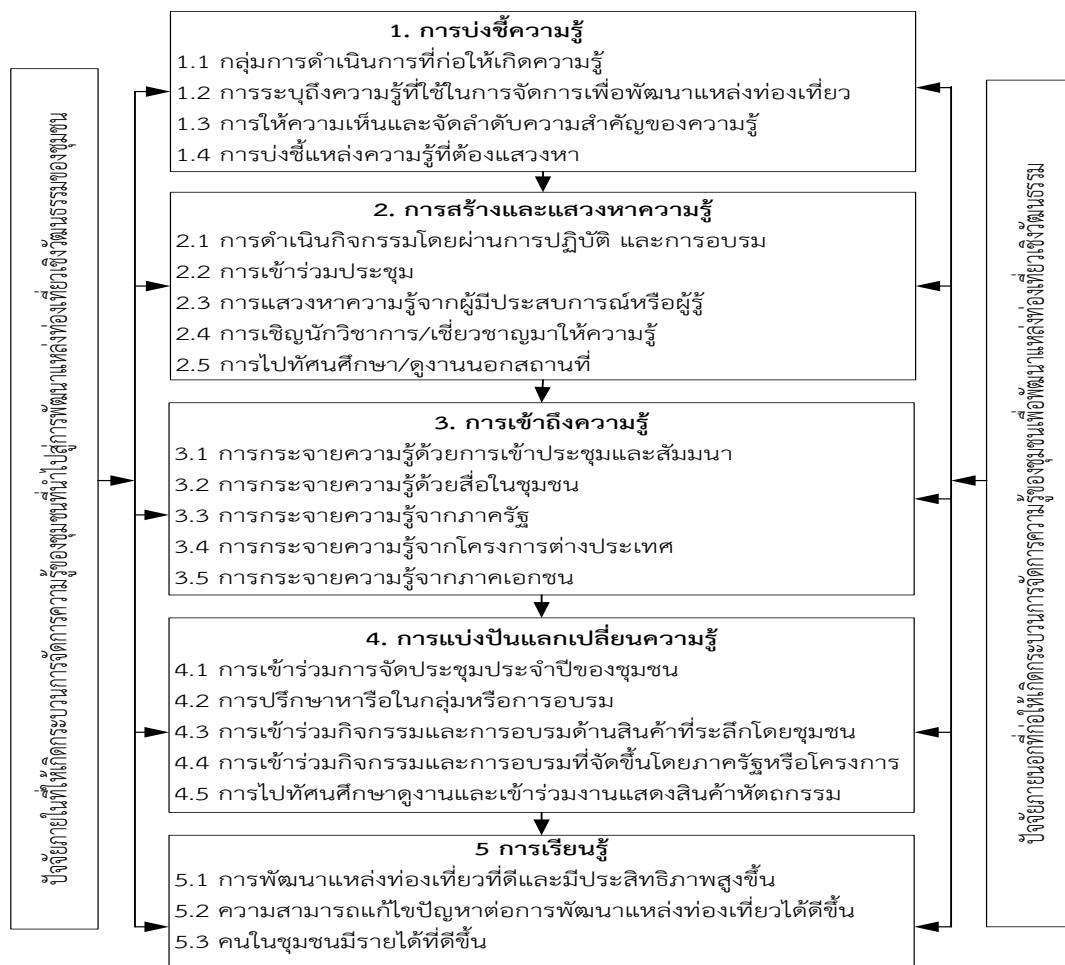
แหล่งเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สิ่งที่ได้เรียนรู้	สิ่งที่ได้รับการพัฒนา
ภายนอก (ต่อ)	MoIC-UN Cluster (ITC) 5. พ.ศ. 2555 ได้นำสินค้าหัตถกรรมเข้าร่วมงาน Luangprabang Handicraft Festival ที่จัดโดยแขวงหลวงพระบาง 6. พ.ศ. 2556 จัดการอบรมทักษะด้านการค้าการส่งออก	สินค้าต่างๆจังหวัดเสียมราฐ ที่ประเทศกัมพูชา 5.1 ศักยภาพของสินค้า ผลิตภัณฑ์ และความนิยมของลูกค้า ทั้ง ภายใน และ ต่างประเทศ 6.1 ทักษะด้านการค้า การส่งสินค้า และด้านการตลาด	ลูกค้าต่างชาติได้ และลดการต่อรองสินค้า 5.1 ชุมชนมีการพัฒนาระดับผ้าทอให้เป็นสินค้าแนวหน้าของแขวงหลวงพระบาง และในอาเซียน โดยพัฒนารูปแบบและลวดลายสวยงามทันสมัยมากขึ้น 6.1 ชุมชนมีการพัฒนาการเตรียมความพร้อมเพื่อนำสินค้าออกสู่ตลาดสากล เช่น

สินค้า และไปวางแสดงสินค้า หัตถกรรมที่นครหลวงโฮจิมินห์ ประเทศเวียดนาม ภายใต้โครงการMoIC-UN Cluster (ITC) 7. พ.ศ. 2557 จัดการอบรมด้านการสอนภาษาอังกฤษให้กลุ่มสตรีผานมและฝึกอบรมการสร้างความเป็นผู้นำในการบริหารศูนย์หัตถกรรมผานมภายใต้โครงการ MoIC-UN Cluster (ITC) 8. พ.ศ. 2557 ได้ร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมจีน-อาเซียนที่ประเทศจีนภายใต้โครงการ MoIC-UN Cluster (ITC) 9. พ.ศ. 2558 เข้าร่วมงานทัศนศึกษาที่ประเทศเวียดนาม ภายใต้โครงการ ITC	7.1 การพูด การเขียน และการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับการตลาด การสื่อสารกับคนต่างประเทศ และการสร้างความเป็นผู้ดำเนินการบริหารศูนย์หัตถกรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน 8.1 ด้านการตลาด และประเภทสินค้าผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างประเทศให้ความสนใจ ลวดลาย และประเภทสินค้าผลิตภัณฑ์ 9.1 การทอผ้าและการย้อมสีธรรมชาติของกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้าทอของเวียดนาม	ประเภทสินค้าที่นำไปวางแสดงหรือจำหน่ายต่างประเทศ และการติดต่อกับลูกค้า การจัดทำนามบัตร และการปรับปรุงด้านผลิตภัณฑ์หัตถกรรมให้หลากหลายยิ่งขึ้น 7.1 ชุมชนสามารถนำเสนอสินค้าด้วยตัวเอง สามารถพูดและสื่อสารภาษาอังกฤษกับชาวต่างประเทศได้ สามารถอธิบายประเภทสินค้าได้ ทำให้ลูกค้าเชื่อมั่นในสินค้ามากขึ้น การเตรียมความพร้อมการออกตลาดสากล และการสร้างทีมงานบริหาร 8.1 สามารถนำเสนอสินค้าระดับสากลได้ เกิดการพัฒนาและยกระดับคุณภาพผ้าทอด้วยการผลักดันการพัฒนาด้านรูปแบบลวดลาย สี สันสวยงามและเตรียมความพร้อมเข้าสู่ตลาดสากล 9.1 ชุมชนมีการพัฒนาการออกแบบลวดลายผ้าทอใหม่ ได้ความรู้การย้อมสีธรรมชาติสำหรับผ้าทอประเภทต่างๆ และการย้อมสีเคมีน้อยลง
--	---	--

กระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผานม เกิดขึ้นจาก 2 ปัจจัยที่สำคัญ ดังนี้

- ปัจจัยภายในที่ก่อให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชน ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และกลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่มีความตระหนักรู้ การมีส่วนร่วมในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยก่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผานม
- ปัจจัยภายนอกที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และโครงการต่างประเทศ ซึ่งเป็นผู้นำนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินกิจกรรมที่นำไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

รายละเอียดกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนผานมที่ปรากฏตามแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 กระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผานม

อภิปรายผล

ข้อค้นพบจากผลการวิจัยกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผานม มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. กระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผานม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ เมื่อดูตามกระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอน ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาราชการ (2552) นั้น พบว่า ชุมชนขาดขั้นตอนการจัดความรู้ให้เป็นระบบและขั้นตอนการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผานม ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการจัดความรู้ให้เป็นระบบนั้น พบว่า ชุมชนได้จัดเก็บความรู้ในรูปแบบการทำบทสรุป รายงานประจำปีในการดำเนินกิจกรรมและการปฏิบัติงานในด้านการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ สังคม ด้าน วัฒนธรรม ประเพณี นอกจากนี้กลุ่มผู้นำศูนย์หัตถกรรมผานมได้จัดเก็บความรู้ด้านประวัติย่อของไทลื้อและ ประเภทผ้าทอที่เป็นสินค้า ได้แก่ ผ้าตุ้ม ผ้าสไบ ผ้าจูดไหม ผ้าเบี่ยงไหมและฝ้าย ผ้าขึ้นไหมและฝ้าย โดยจัดทำเป็นแผ่นพับที่เป็นภาษาลาวอย่างเดียว ส่วนด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ด้านการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวก ด้านการตลาด ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวิถีชีวิตของชุมชนนั้น ชุมชนยังไม่มีการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ และจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจนด้วยการสร้างเป็นฐานข้อมูลความรู้ หรือจัดทำเป็นเอกสาร หนังสือ แผ่นซีดีชุมชนเพื่อให้คนอื่นสามารถเข้าถึงและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ ฉะนั้นเห็นได้ว่าชุมชนยังมีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบน้อยต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งวิจารณ์ พานิช (2547) กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็นการรวบรวมความรู้ที่จัดทำเป็นหมวดหมู่ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบที่สามารถค้นหาได้สะดวก และนำออกมาใช้ได้ทันที จากกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเห็นว่าประเด็นปัญหา คือ ชุมชนขาดความรู้ด้านการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ และยังมีหน่วยงานจากภาครัฐที่เกี่ยวข้องมาให้ความช่วยเหลือ ฉะนั้นการจัดเก็บความรู้ของชุมชนเป็นการจัดเก็บความรู้ในคนมากกว่าการจัดเก็บความรู้ที่ชัดเจน

ขั้นตอนการประมวลและกลั่นกรองความรู้ พบว่า ชุมชนยังไม่ได้จัดตั้งเป็นคณะหรือทีมงานที่มีความรู้ความเข้าใจในการประมวลและกลั่นกรองความรู้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และภาครัฐที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนยังไม่มีหน่วยงานไหนเป็นตัวแทนหรือเป็นองค์กรหลักที่มีประสบการณ์ด้านการยืนยันหมวดหมู่ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสินค้าที่ระลึก ด้านการตลาด ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ด้านสิ่งแวดล้อม มาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจนในรูปแบบเอกสาร หนังสือหรือสื่อการเรียนรู้ที่ง่ายต่อการขยายผลในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเป็นคู่มือการปฏิบัติงาน ซึ่งนิทัศน์ วิเทศ (2542) กล่าวว่า การประมวลความรู้คือการเปลี่ยนแปลงความรู้ให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถเข้าถึงและนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างสะดวก ซึ่งผู้ที่ใช้ความรู้สามารถแยกประเภทความรู้ออกเป็นหมวดหมู่ได้ สามารถอธิบายได้ สามารถทำแผนที่หรือแบบจำลองได้ และสามารถเลียนแบบได้

2. ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนั้นชุมชนได้ให้ความสำคัญในขั้นตอนการสร้างและแสวงหาความรู้ และขั้นตอนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านสินค้าที่ระลึก ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสิ่งแวดล้อมมากกว่าในด้านอื่นๆ เนื่องจากชุมชนผ่านมเป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงทางการทอผ้าเพื่อถวายให้เจ้ามหาชีวิตหลวงพระบางในเมื่อก่อนและด้านประเพณีวัฒนธรรมที่ได้สืบทอดจากรุ่นก่อน ซึ่งเห็นว่าด้านสินค้าที่ระลึกและด้านวิถีชีวิตของชุมชนได้รับความสนใจจากแขกภายในและภายนอกมากขึ้น เช่น ประเภทผ้าทอ เครื่องเงิน ไม้แกะสลัก และกระดาษสา ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ที่ดีให้ชุมชน จึงทำให้ชุมชนมีการแสวงหาความรู้และการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกโดยภายในและภายนอกด้วยการจัดการอบรม และการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการทอผ้าจากผู้มีประสบการณ์โดยผ่านการดำเนินปฏิบัติตัวจริง การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับนอกชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมและการอบรมที่จัดขึ้นโดยภาครัฐหรือโครงการ การไปทัศนศึกษาดูงาน และเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมทั้งภายในและต่างประเทศ ซึ่งในช่วงเวลา 40 ปีที่ผ่านมาเห็นว่าชุมชนได้มี 203 ครอบครัวที่ประกอบอาชีพด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก เนื่องจากด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเป็นปัจจัยที่สร้างให้

ชุมชนมีรายได้ดีขึ้น และมีชีวิตที่ดีขึ้น และกลายเป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงด้านการทอผ้าพื้นเมืองที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอันดับแรกของแขวงหลวงพระบาง

3. ด้านคน/บุคลากรในการจัดการความรู้ พบว่า ยังไม่มีองค์กรหลักที่เป็นตัวแทนการจัดการความรู้ ซึ่งภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แผนกท่องเที่ยวแขวง แผนกอุตสาหกรรมและการค้า และสมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง รวมทั้งการนำชุมชน การนำในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชน และกลุ่มผลิตสินค้าหัตถกรรม ซึ่งทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการความรู้ไม่มีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ และขาดการจัดการความรู้ที่ชัดเจนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจาร์ววรรณ ฤทธิเพชร (2552) ได้กล่าวว่า ผู้นำภาครัฐหรือผู้บริหารควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการจัดการความรู้ การเสริมพลังอำนาจในการทำงาน การให้แรงจูงใจ ซึ่งสอดคล้องกับ วรรณกร ทวีแก้ว (2555) กล่าวว่า ผู้บริหารควรสนับสนุนและผลักดันให้มีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ การจัดบุคลากร การควบคุมดูแล การประสานงานเข้าด้วยกัน เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของชุมชนเกิดมีการจัดการความรู้ในกิจกรรมที่ดำเนินไปด้วยอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้เกิดมีการพัฒนาฐานความรู้ของชุมชน และระบบการจัดเก็บความรู้ของชุมชน

4. ด้านเทคโนโลยีในการจัดการความรู้ พบว่า ชุมชนยังไม่ได้ใช้เครื่องมือสารสนเทศที่อำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้มากนัก ซึ่งกลุ่มที่ใช้เทคโนโลยีนั้นจะเป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่ทำงานในภาครัฐเท่านั้น ส่วนชุมชนพบว่าไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่จะนำมาใช้ในการจัดการความรู้ เช่น การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลหรือความรู้ที่อยู่ในคนมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน นอกจากนี้ชุมชนยังมีความจำกัดในการใช้ด้านเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และการสื่อสารทางออนไลน์ ฉะนั้นการจัดเก็บความรู้ส่วนมากของชุมชนจะเป็นการจัดเก็บอยู่ในรูปแบบ tacit to tacit มากกว่าการจัดเก็บความรู้ในรูปแบบที่ชัดเจน เนื่องจากชุมชนขาดงบประมาณและขาดความรู้ที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการจัดการความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว ส่วนภาครัฐที่เกี่ยวข้องยังประสบปัญหาด้านงบประมาณและพนักงานที่มีความรู้ในการจัดการความรู้แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนด้วย

5. การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผานมยังไม่ได้เป็นระบบที่สามารถเห็นได้เป็นรูปธรรม แต่การจัดการความรู้ของชุมชนเป็นความรู้ในรูปธรรม เนื่องจากเป็นความรู้ด้านภูมิปัญญาชุมชน ความรู้ที่อยู่ในวิถีชีวิต ความรู้ด้านประสบการณ์กับการปฏิบัติงานหรือการดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นความรู้ที่จัดเก็บไว้คนมากกว่าการจัดเก็บความรู้ที่ชัดเจน ซึ่งจาร์ววรรณ ฤทธิเพชร (2552) และพรพิมล ธรรมภิรมย์โชค (2554) ได้กล่าวว่า การจัดการความรู้คือการรวบรวมองค์ความรู้ที่กระจัดกระจายที่อยู่ในตัวบุคคล ข้อมูล เอกสารต่างๆที่เป็นรูปธรรม และความรู้นามธรรมที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรได้ เช่น ฝีมือช่างหัตถกรรม ความรู้ภูมิปัญญาจัดทำให้เป็นความรู้ที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับวิสูตร โพธิเงิน และคณะ (2551) ได้กล่าวว่า การจัดการความรู้คือการสร้างที่เก็บความรู้และจัดหมวดหมู่เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่นำไปสู่การสร้างความรู้ใหม่เพื่อสะดวกแก่ผู้ใช้ สะดวกในการเข้าถึง ถ่ายโอนความรู้ และการให้ความรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการจัดทำคู่มือแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

1.2 ภาครัฐหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรจัดประชุมหรือสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้วยวิธีการ “เรียนรู้ร่วมกันผ่านการปฏิบัติงาน” (interactive learning through action)

1.3 ภาครัฐควรให้ความสำคัญการสืบทอดองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนด้วยการนำความรู้ที่อยู่ในตัวผู้นำชุมชน ผู้รู้ และกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึกมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจนเพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้ตระหนักถึงคุณค่าและได้สืบทอด

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิจัย

2.1 ควรศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาคะบวนการจัดการความรู้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผ่านอย่างเป็นระบบ

2.2 ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมการสืบทอดภูมิปัญญาของชุมชนผ่านในเชิงอนุรักษ์

รายการอ้างอิง

คณะกรรมการพัฒนาราชการ, สำนักงาน. (2552). *กระบวนการจัดการความรู้*. พิมพ์ครั้งที่ 3.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

จารุวรรณ ฤทธิเพชร. (2552). *กระบวนการและปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล: การศึกษาเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยว แขนงพัฒนาการท่องเที่ยว, แผนก. (2556). *สถิติแหล่งท่องเที่ยวของหลวงพระบาง*. หลวงพระบาง: แขนงพัฒนาการท่องเที่ยว, (อัดสำเนา).

ธีระยุทธ์ เฟื่องชัย และคณะ. (2556). *เมืองมรดกโลกหลวงพระบาง รายงานการศึกษาศักยภาพสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558*. อุตรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.

นิทัศน์ วิเทศ. (2542). *การจัดการความรู้*. กรุงเทพมหานคร: เออาร์ นิซิเนส เพรส.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งชาติ.

ปกครองแขวงหลวงพระบาง, สำนักงาน. (2553). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม 5 ปี ครั้งที่ 7 พ.ศ. 2554-2558*. หลวงพระบาง: สำนักงานปกครอง แขวงหลวงพระบาง.

แผนการและการลงทุน, กระทรวง. (2553). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมแห่งชาติ*. นครหลวงเวียงจันทน์: กระทรวงแผนการและการลงทุน.

- แผนการและการลงทุน, กระทรวง. (2554). *บทรายงานเศรษฐกิจแห่งชาติ*. นครหลวงเวียงจันทน์: กระทรวง
แผนการและการลงทุน.
- พรพิมล หาราชภิรมย์โชค. (2554). *การจัดการความรู้ในการศึกษา*. นครปฐม: เพชรเกษมพินิจ กรุ๊ป.
- วรรณกร ทวีแก้ว. (2555). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาใน
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารครุศาสตร์*, 39 (3), 49-65.
- วิจารณ์ พานิช. (2547). *การจัดการความรู้: ปัญหาที่ต้องสร้างภายใต้หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า*.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.
- วิสูตร โภธิเงิน และคณะ. (2551). การพัฒนาระบบการจัดการความรู้ศิลปไทยเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
ในการออกแบบของนักศึกษาศิลป. *วารสารครุศาสตร์*, 39 (1), 42-57.
- วีระพล ทองมา และคณะ. (2554). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่
ลุ่มน้ำแม่ฮ่องสอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.